

Reacties op het voornemen de jacht op hazen in 2022 in 3 provincies niet te openen en die op konijnen in 2022 geheel gesloten te houden.

26 mei 2022

Inleiding

In de aanbiedingsbrief aan de 2^e kamer meen ik het voornemen te lezen, dat ook de jacht op houtduif, wilde eend en fazant in discussie is of zal worden gebracht. Gelieve in het onderstaande ook ten aanzien van deze dieren argumenten aan te treffen die hiertegen pleiten. Hoewel ik dit zou kunnen doen, ben ik niet meer in de gelegenheid een en ander wetenschappelijk te onderbouwen (ik ben met pensioen en heb de literatuur niet meer in huis).

Puntsgewijs

**De stand van de diersoorten in de vrije natuur die afhankelijk zijn van plantaardig voedsel en van insecten neemt langzaam maar zeker af door:*

1/verkleining beschikbaar leefareaal a.g.v. woningbouw, industrieontwikkeling, e.d.

2/eenzijdig, intensief grondgebruik

3/weinig ruwe, ongebruikte overhoeken in het buitengebied

4/in Nederland is de mestgift extreem hoog

5/in Nederland is het gebruik van melktank-schoonmaakmiddelen en van bestrijdingsmiddelen extreem hoog

Behalve het eerste punt leiden de overige punten tot een situatie waarin ten behoeve van jongen van bijv. haas, konijn, fazant, patrijs, wilde eend etc. veel te weinig diversiteit bestaat in het voedsel waar deze jongen afhankelijk van zijn. De jongen bezitten een steeds slechtere gezondheid, bezitten minder weerstand en sterven soms in grotere aantallen dan de aanwas groot is. Het ongecorrigeerd blijven van deze benutting/uitputting van het land (waarvan de details al tijdens mijn studie in Wageningen bekend waren) is mede de oorzaak van de getalsmatige afname van diersoorten. Rond 2013 werd in een rapport van Vogelbescherming betreffende de wilde eend geconcludeerd dat de opvallende afname van het aantal wilde eenden hiervan een gevolg was, waar duidelijk bijgeschreven staat dat de jacht op de wilde eend niet van invloed is op deze afname.

**De stand van diersoorten die aan de grond leven, of die in een nest op de bodem worden geboren, wordt sterk negatief beïnvloed door de predatiedruk die de laatste tientallen jaren sterk is toegenomen. Een tiental jaren geleden werd in Friesland een proef genomen met het uit een proefgebied wegnemen van een beperkt aantal marters, waarna het broedresultaat van de grutto sterk verbeterde.*

Niet mag worden vergeten dat bijvoorbeeld vossen een veertig/vijftig jaar geleden buiten het oosten van het land en buiten de duinen nauwelijks voorkwamen (waarbij in de duinen destijds nog gejaagd werd). Doordat latere beheerders van natuurgebieden (vanwege de opinie betreffende het doden van dieren die leefde bij de leden van deze verenigingen) officieel niets en feitelijk in ieder geval te weinig aan beperking van het aantal vossen deden, kwamen de voor de vos meest geschikte gebieden vol te zitten, waarna ze zich door het land verspreidden. Tegenwoordig leven vossen overal in polderland, midden in grote steden, in stadsparken e.d. Met het doel de vossenstand niet te willen beperken, wordt geschermd met "het nut" van elektrische afrasteringen die per definitie niet kunnen werken. Of er wordt een door boeren vanuit hun verdienmodel met liefde ontvangen subsidie

ingesteld om later in het seizoen te maaien teneinde legsels te sparen. Maar hoog gras waar legsels in stand blijven, levert een predator juist de benodigde dekking om ongezien te naderen en dus zal een dergelijke maatregel niet of slechts zeer beperkt werken.

**Naar ik begrijp werden door jagers verzamelde telgegevens (voor zover deze aanwezig waren) noch door de Zoogdierverseniging noch door de Vogelbescherming meegewogen in hun oordeel over de populatieomvang van de 5 soorten die een jachtseizoen kennen. Dit omdat het verzamelen van deze getallen op statistisch niet onderbouwde wijze heeft plaats gevonden. De betrouwbaarheid van de indicatieve waarde van een telling neemt toe door een telroute over een groot aantal jaren zowel identiek te houden of telposten steeds identiek te bemensen, met daarbij een zo goed mogelijk correctiesysteem als een telpost/teltraject niet bezet kan worden, e.d. Blijkbaar doorstonden de getallen van jagers de toets der kritiek niet.*

Deze visie begrijp ik, maar impliciet wordt hiermee onbewezen ook beweerd dat de optimaler telwijze van Zoogdierverseniging en Vogelbescherming wel statistisch verantwoord wordt doorgevoerd. Deze getallen bevatten echter ook haken en ogen: ze worden veelal verzameld door mensen die bepaald tegen de jacht zijn¹. Zoogdiertellingen worden ook en passant “als bijvangst” meegenomen door vogeltellers bij periodieke tellingen, waarbij “kennis van, interesse in, wil om zoogdieren te tellen” geheel in het midden worden gelaten. Ook is het zo dat een statistisch sterkere uitvoering van een telling nog niets zegt over het waarheidsgehalte van het resultaat.

Zo is het de vraag of het constant houden van telplekken en teltrajecten recht doet aan een zich veranderend terreingebruik door dieren. Polders worden meer dan vroeger bezocht door natuurliefhebbers/recreanten, dus vogels vliegen vroeger op de dag terug naar gebieden waar ze ongestoord bijeen groeperen (maar die niet perse hun foerageergebieden zijn). Dan kun je in de polders grofweg minder exemplaren tellen als je de telmethodiek constant houdt of op niet juiste wijze aan veranderend terreingebruik aanpast. En hoe je de aanpassing ook doorvoert: statistisch wordt de onderbouwing over de loop der jaren fragiel of onverantwoord (maar kan tegelijkertijd mogelijk ook niet beter). Een argument te meer om oordelen over de staat van instandhouding van diersoorten bepaald niet grotendeels te baseren op getelde aantallen.

Een aspect van een wijzigend klimaat (temp./regenval/wind) wordt niet meegenomen of wordt zelfs niet benoemd: noch de lokale invloed op aantallen krijgt aandacht. Maar ook het feit dat een zachter klimaat in noordelijke landen ervoor zorgt dat dieren 's winters niet naar elders hoeven te trekken, wordt niet behandeld. Dit laatste resulteert in lagere aantallen in het ontvangende land (waar Nederland vaak bij hoort). Ondanks dat er dan in ons land minder individuen worden geteld, betekent dit niet dat het de soort ook slecht of slechter gaat.

Het bij veldbiologisch onderzoek toepassen van op statistiek gebaseerde oordelen is zacht gezegd discutabel: ik maakte een reeks van discussies mee met onderzoekers van destijds het RIN², zo wilde men de overdrachtkans van rabiës van de ene vos naar de andere baseren op overlapgrootte van territoria. Eraan voorbij gaande dat de vos die in de rangorde lager staat, mogelijk het overlapgebied verlaat als het dier dat overwicht bezit het overlapgebied betreedt. Bij vossenonderzoek in noordelijk Italië kon men de territoriumgrootten rekenkundig niet op een rij krijgen: ondanks vergelijkbare overeenkomst in voedselrijkdom van diverse onderzoekgebieden bleken de oppervlakten van

¹ Zo ontving de provincie Zuid-Holland de telgegevens van de Vogelbescherming vele jaren niet, omdat de vrijwillige tellers dit niet wilden. Dit vanwege eventueel gebruik t.b.v. jacht en schadebestrijding (de PZH betaalde wel mee aan de telling).

² Rijksinstituut voor Natuurbeheer, later Alterra, etc. geheten, nu onderdeel van de Landbouwuniversiteit Wageningen.

leefgebieden van de vos enorm in omvang te verschillen. Achteraf bleek de territoriumgrootte te corresponderen met de variatie in de ligging van de aanwezige boerderijen: die vossen leefden dus overwegend van zwerfafval (daarom zijn vossen ook zo dol op de stad, de voedselrijkdom is er zo overdadig dat de dieren zelfs niet meer specifiek territoriaal opereren, maar in groepen leven³).

**In de onderliggende onderzoeken van Zoogdiervereniging en Vogelbescherming tref ik geen oordeel aan over de populatiedichtheden van de jachtsoorten per hectare beschikbaar leefgebied. Daarbij is het onduidelijk op welke plekken geteld wordt. Zo worden (naar ik aanneem) vogels niet geteld op industrie-/bedrijventerreinen e.d., waar een enorme hoeveelheid konijnen leven (vanwege de aanwezige aangebrachte zandondergrond): zo stonden (staan?) op een bedrijventerrein bij Krimpen a/d IJssel de trottoirtegels rechtop in de straat als gevolg van de bezigheden van konijnen.*

**Als de jacht op haas en konijn (e.a.) op basis van de nu vermeende afname van de aantallen niet wordt geopend, ligt het voor de hand dat onze overheid handelingen die de staat van instandhouding zeker negatief beïnvloeden, ook niet zullen toestaan. Het onttrekken aan het platteland van gronden ten behoeve van huizen, industrie, infrastructuur, e.d. zal daarmee ook een halt moeten worden toegeeroepen. Ook een toename van de verkeersintensiteit had dan (in dit verband) allang afgeremd moeten zijn. Want er sneuvelen natuurlijk een enorm aantal dieren door het wegverkeer (onbekend aantal, een miljoen/miljoenen p.j. wordt in de literatuur wel gesuggereerd).*

**Noch de Zoogdiervereniging noch de Vogelbescherming ventileren overigens de mening dat de jacht debet is aan door hen genoemde afnamen van de aantallen van enkele diersoorten; het is andersom: ook zij stellen dat afnames voortkomen uit de aan het begin van dit stuk opgesomde redenen.*

**In 2016/2017 werden in ZdH nieuwe faunabeheerplannen geschreven voor alle diersoorten die bejaagd worden of tegen welke op basis van ontheffing/opdracht wordt opgetreden (uitgezonderd vigerende faunabeheerplannen voor damhert, ree, de ganzensoorten). De nu aan de orde zijnde 5 jachtsoorten, maar ook de door de overheid vrijgestelde soorten en alle andere soorten, werden opnieuw beschreven. Ik weet dit, omdat ik deze plannen (mede) schreef. Bij deze planvorming werden de Zoogdiervereniging en Vogelbescherming betrokken, zowel wat betreft de biologische kenmerken, de verspreiding van soorten en de staat van instandhouding van soorten. Het laatste aspect werd zowel voor ZdH als voor heel Nederland bekeken, zelfs landgrens overstijgende beschouwingen waren indien gepast opgenomen. Voor geen van de soorten⁴ was de staat van instandhouding in het geding, in het geheel niet en ook niet a.g.v. jacht en schadebestrijding. Ik constateer dat uit de nu door de Zoogdiervereniging gepresenteerde getallen blijkt dat de hazenstand in Nederland sindsdien is toegenomen.*

**Interessant is de vraag die bij sommige politici leeft om de jacht te sluiten omdat het absolute aantal van een diersoort afneemt. Ik ben van oordeel dat de redenen tot deze afnamen zorgwekkend zijn, maar de omvang van de afnamen niet.*

Ik ga er ook van uit dat volksvertegenwoordigers en beleidsverantwoordelijken ervoor staan, die diersoorten waarvan de aantallen in ons land toenemen (ree, wild zwijn, ganzensoorten, e.d.) tot jachtwild verklaren. Een systeem mag immers niet één kant op werken en tegenwoordig registreert

³ In al onze grote steden leven intussen vossen, rond 2016 waren dat er in Rotterdam en Den Haag elk een tiental. Enkele steden in Engeland en Zwitserland geven aan dat een bovengrens aan het aantal nog niet valt aan te geven, er leven daar per stad honderden tot in de duizend vossen.

⁴ Met uitzondering van de Roek (een kolonievogel die snel grote gewasschades kan veroorzaken, maar die slechts in een beperkt aantal zeer plaatselijk voorkomt) bleek in enkele provincies (niet in ZdH) de stand terug te zijn gelopen waarschijnlijk als gevolg van schadebestrijding. Daarom bouwden wij in ZdH bij deze diersoort preventief een bag-limit in de ontheffingverlening in.

iedere jager al zijn ingrepen via een elektronisch registratiesysteem, waardoor ingreep op basis van ontheffing met daarin specifieke registratie-eisen niet meer beargumenteerd kan worden.

**kenmerkend aspect van jacht op de 5 soorten* (en dat schrijft de wet ook voor) is dat bij de jacht in het geopende jachtseizoen de stand wordt aangepast aan de draagkracht van het gebied. Die draagkracht wisselt met locatie, grondgebruik, gewaskeuze, verkeersintensiteit e.d. Daarnaast heeft de jager de taak in het veld een gezonde wildstand in stand te houden of te zorgen dat deze stand zich kan herstellen, bijvoorbeeld nadat een dierziekte optrad.

Het niet openen van de jacht resulteert daarnaast in het oproepen van veel ambtelijk handelen, veel formulieren, veel tijdverlies bij aanvrager en bij overheid. Dit omdat noodzakelijke ingrepen nu op basis van ontheffingverlening zullen worden uitgevoerd⁵.

**Diertellingen en oordeelsvorming over de staat van instandhouding* dienen te worden uitgevoerd door een (zo veel als mogelijk) onafhankelijke organisatie, niet door een jagersvereniging, niet door zoogdiervereniging/vogelbescherming, niet door natuurbeheerorganisaties. Ik zeg hier niet dat jagers, vogelbeschermers of natuurbeheerders niet mee zouden mogen tellen.

Echter, de getallen moeten binnenkomen bij een onafhankelijke organisatie, waar ook de bereidheid bestaat de telgegevens op hun hardheid te beoordelen. Hetgeen (zo weet ik uit ervaring) goed kan. Ook betreffende gegevens over het aantal dieren dat ergens leeft of gezien wordt, als er maar mensen bij betrokken worden die de natuur kennen en die kritisch zijn en mogen zijn.

**In Nederland leven zoveel mensen in de stad en op het platteland*, dat veel dieren hier met mensen vertrouwd zijn. Je ziet dat terug in het huidige gedrag van dieren, waarbij dieren mensen en stad bepaald niet schuwen. Zo zie je vaak meer wilde eenden in de stad als op het platte land of in waterrijke natuurgebieden. En de "wilde" eenden die je in buitengebieden ziet (op een plek waarvan ze weten dat ze geen gevaar lopen) komen vaak om brood bedelen ...

Dieren kunnen op korte en langere termijn onderscheid maken tussen gevaarlijke en minder gevaarlijke situaties. Dezelfde gans die in Rusland (weinig mensen, een relatief hoge jachtdruk) in de zomer erg op zijn hoede is, is dat in Nederland in de winter veel minder (veel mensen, relatief lage jachtdruk)⁶. De "Nederlandse" gans die weet dat het buiten een onbejaagd natuurgebied gevaarlijk is, vliegt je op dezelfde dag dat erbuiten ganzen gejaagd werd binnen zo'n gebied de pet van je hoofd. Ik wil maar zeggen: de kans is niet enkel denkbeeldig, dat in ons land een aanzienlijk deel van sommige dierpopulaties zich intussen binnen de invloedssfeer van mensen bevindt en daar dus helemaal niet geteld wordt. Dit geldt zeker voor wilde eend, houtduif en wild konijn. Maar ook meeuwen, vossen, kraaien, kauwen, e.d.

**Zwart/wit oordelen zijn onnuttig*, daarbij is het dubieus of een afname van de staat van instandhouding het passende of wettelijk voorgeschreven middel is om jacht (een recht hangend aan het eigendom van de grond) stil te leggen.

De toegepaste evaluatiemethode wekt m.i. onterecht de indruk van onafhankelijkheid en objectiviteit. Maar als het gebruik van zeer uitgebreide matrixen intussen wordt gezien als vrijwel

⁵ Het Oudeland van Strijen (Hoeksche Waard), Natura 2000 terrein, kent een hoek met koude grond groenteteelt. Onder de Flora- en faunawet werd de jacht hier niet geopend, waardoor haas en fazant de bedrijfsvoering vrijwel onmogelijk maakten. Na ontheffingverlening voor beperkte ingreep in de dichtheden in een periode waarin doelsoorten van het Natura 2000 gebied niet werden benadeeld, zakte de schade terug tot een aanvaardbaar niveau.

⁶ Het oordeel dat dit verschil uit de jacht voortkomt, is ontleend aan onderzoek aan de WUR.

onbruikbaar of slechts indicatief (“daar moeten we ons nader in verdiepen”), zal een matrix met slechts enkele beoordelingspunten zeker tot misvattingen kunnen leiden. En dit laatste temeer, als men de afname van het aantal dieren enkel in getelde, absolute aantallen toetst.

Zeker dient er te worden gehandeld als de staat van instandhouding van een diersoort in gevaar komt. Dit laatste is niet aan de orde voor de 5 soorten waarop de jacht in Nederland wordt geopend, daarvan leven er van elke soort immers honderdduizenden, zo niet een miljoen of meer exemplaren in ons land. Ook geurt een dergelijke maatregel naar hypocrisie: het verbiedt immers een handeling waar de (belangen)verenigingen niet veroordelend naar wijzen als de oorzaak van deze teruggang. Terwijl aan de werkelijke oorzaken niets effectief wordt gedaan.

**hier wil ik slechts zijdelings aan de orde stellen* dat jagers veel meer tijd besteden aan schadebestrijding dan aan de jacht op de 5 jachtsoorten. Dit laatste gebeurt meerdere dagen per jaar (en dit voldoet om een lekker boutje te verkrijgen en om de aantallen terug te brengen tot een aantal waarvan uit ervaring bekend is dat dan slechts aanvaardbare gewasschade kan ontstaan). Maar in een veld met veel mogelijkheden voor bijvoorbeeld ganzen kan een jager beter zijn bed in de polder neerzetten.

Er zijn jagers die bekend zijn met de jacht op wilde zwijnen en dit ambiëren. Het voor sommige mensen aantrekkelijke hiervan komt anders te liggen als noodzakelijk zwijnenafschot resulteert in het wekelijks nachtenlang in een hoogzit moeten bivakkeren, om 1 op de 8? nachten ook een zwijn te kunnen schieten. Het aspect dat de meeste jagers veel tijd spenderen -en dat lang niet enkel in zijn of haar eigenbelang- voltrekt zich buiten zicht en is volledig onbekend. Of wordt door een anti-jachtlobby bewust genegeerd, hetgeen geheel aansluit bij hun bestempeling van de jacht op de 5 soorten als plezierjacht. Uit deze alinea blijkt overigens ook een bij vele mensen onbekend kenmerk van de jacht: een jager loopt niet naar buiten om snel terug te keren met de buit: jagen kost veel tijd en leidt zeker niet altijd tot afschot van een dier. Jagen in de zin van verjagen/schadepreventie is meestal wel effectief.

Door als overheid buitenmensen (die ook in het belang van de natuur kunnen en willen denken) van je te vervreemden, zal natuur en maatschappij zeker benadeeld worden.

Samengevat

De door de Vogelbescherming en de Zoogdierverseniging gepresenteerde getallen bevatten zoveel gaten, dat men enkel kan denken “daar moeten we meer van weten”. Inderdaad lijken aantallen in de vertrouwde, vanouds gebruikte telgebieden buiten de steden af te nemen. En dat om redenen die bekend zijn en die zeker zorgwekkend zijn. Nog zorgwekkender is het dat de redenen wel bekend zijn, maar dat er door de overheid niet doeltreffend tegen wordt opgetreden.

Niet duidelijk is het of er werkelijk een afname heeft plaats gevonden in de aantallen van de 5 in Nederland tot het jachtwild gerekende dieren. De vraag is ook hoe de vlag erbij staat als men het aantal dieren evalueert per ha voor die diersoort beschikbaar leefgebied (want dat leefgebied nam in de laatste 50 jaar natuurlijk sterk af). Ook de invloed van stedelijk terrein en industrieel-/bedrijfsterrein op de dieraantallen is onduidelijk of is niet meegeteld. Dit terwijl het op voorhand duidelijk is dat de stand van houtduif, wilde eend en plaatselijk wild konijn in bewoond gebied vaak groter is dan in het buitengebied.

Als er per hectare gezien een afname in de aantallen heeft plaats gevonden, is dat op zich geen reden om de jacht niet te openen: de jacht heeft geen invloed op de aantallen en er leven in ons land van ieder van de 5 soorten honderdduizenden exemplaren, of nog veel meer.

Zowel Zoogdiervereniging als Vogelbescherming oordeelden in 2016-2017 dat bejaging- en schadebestrijding van soorten in ons land de staat van instandhouding van deze soorten niet benadeelden. Van de haas constateer ik dat de stand sinds circa 2016 toegenomen is (en dat ondanks het feit dat de haas vrijwel uitsluitend in het buitengebied voor komt). Overigens vermelden beide verenigingen ook nu dat de naar hun mening opgetreden afname van de aantallen niet aan de jacht kan worden toegeschreven.

Er bestaat nog een reeks van overwegingen, welke het niet openen van de jacht tot een merkwaardig en onverstandig besluit zou maken. Waarvoor ik graag naar de inhoud van mijn stuk verwijs. De belangrijkste zijn: het om statistische redenen niet meewegen van telgegevens van de jagerij impliceert dat de telgegevens van Zoogdiervereniging en Vogelbescherming wel tot een juist beeld leiden. Hetgeen ik hierboven weerleg. Ook de invloed van intensiverend publieksbezoek aan het buitengebied en van klimaatwijzigingen maakt dat "minder geteld" niet 1 op 1 kan worden vertaald in "het gaat de soort slecht". Ook leidt het niet openen van de jacht tot een toename van ingrepen op basis van ontheffingverlening, hetgeen overheid en uitvoerder enkel tijdverlies en kosten oplevert.

Mijn advies is: ga niet (enkel) uit van "objectief beoordelende matrixen" of van statistisch "keiharde" bewerkingen, want die bestaan niet. Zeker ten aanzien van diergedrag hebben deze nauwelijks nut. En dit gedrag is weer van invloed op de getelde aantallen. Handel op basis van de feiten, nadat deze intensief en breed werden onderzocht.